

בס"ד. שיחת י"א ניסן, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. ידוע הכלל בנוגע לפתיחה — ש"פותחין בברכה¹.

וענין זה (כמו כל הענינים) הוא ע"פ הוראת התורה,

— תורה מלשון הוראה², וכיון שהתורה היא נצחית³, ונקראת לנצח בשם תורה, הרי מובן, שבכל מקום ובכל זמן יש הוראה מעניני התורה בנוגע למקום וזמן זה —

שהתחלת התורה היא בתיבת "בראשית" ובאות ב', ומבואר על זה בתורה שבע"פ (שענינה לבאר ולגלות את הענינים שנאמרו בתושב"כ ברמז), שענין זה (שהעולם נברא בב', וכיון שעיקר מציאות העולם היא התורה, מתחילה גם התורה בב') הוא לפי שב' היא ר"ת ברכה⁴, ונמצא, שגם התורה פותחת בברכה.

ומזה למדים הוראה בכל זמן ובכל מקום, שבשעה שצריך לפתוח או להתחיל ענין מסויים, הרי זה צריך להיות בענין של ברכה.

ב. ועוד ענין שתושבע"פ מבארת בזה עוד יותר (אלא שזהו ברמז יותר) — מ"ש במדרש⁵ על הפסוק⁶ "ויאמר אלקים יהי אור", "הה"ד פתח דברך יאיר", היינו, שהדיבור הראשון (של הקב"ה) שנאמר בתורה ("פתח דברך") הוא באופן של אור ("יאיר"), שזהו המאמר "יהי אור".

ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע לכל הענינים הקשורים עם אלקות, כולל גם בנוגע לכל אחד ששייך לעם ישראל, "גוי קדוש"⁸, עליהם נאמר⁹ (בלשון ציווי וגם בלשון הבטחה¹⁰) "ואנשי קודש תהיו לי",

— ועד שאופן הקדושה הוא כפי שהתורה מבארת וקובעת פס"ד:

1) תניא אגה"ק בתחלתו. וראה גם שיחת י"א ניסן דאשתקד בתחלתה (תו"מ חס"ח ע' 221. וש"נ.	ר"פ ויגש. ועוד.
2) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.	5) ב"ר רפ"ג.
3) תניא רפ"ז. ובכ"מ.	6) בראשית א, ג.
4) ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א (קרוב לסופה). ועד"ז בתנחומא בראשית ה. ב"ר פ"א, י"ד. תדבא"ר פל"א (קרוב לסופו). זהר	7) תהלים קיט, קל.
	8) יתרו יט, ו.
	9) משפטים כב, ל.
	10) ראה תו"מ ס"פ תשא. לקו"ת במדבר יג, ג. ובכ"מ.

"קדושים תהיו (ומוסיפה לבאר טעם הדבר) כי קדוש אני"¹¹, שמזה מובן, שיהודי צריך לעשות כל התלוי בו שקדושתו תהי' דומה וקרובה לקדושתו של הקב"ה, שלכן, לא מספיקה קדושה בעלמא, או קדושה ע"ד המיצוע, אלא צ"ל קדושה בתכלית השלימות שאלי' יכול להגיע באותו מקום ובאותו רגע —

שגם הנהגתו צריכה להיות באופן ד"פתח דבריך יאיר".

וזוהי הסיבה שהתורה מספרת אודות הנהגת הקב"ה — דלכאורה למאי נפק"מ — כיון שזוהי הוראה שכך צריך לעשות כל אחד מישראל שנצטווה "לדבקה בו"¹², "מה הוא כו' אף אתה כו"¹³, שביחד עם הפתיחה בברכה, צריך להיות "פתח דברך (באופן ד)יאיר", היינו, שהברכה צריכה להיות באופן שבה נכלל הענין ד"יאיר", להאיר ענין שיכול להיות בו ספק או שלא יודעים מה הוא כו'.

ועוד נקודה בזה:

כיון שפעולתו היא באופן ד"יאיר", הרי מובן, שהוא בעצמו יודע את הענין, אלא שאינו מסתפק בזה ומתחיל מיד ("פתח דברך") לעשות טובה לזולת ולהאיר לו ענין שמסתפק בו ואינו יודעו כו'.

ובדוגמת פעולתו של הקב"ה באמירת "יהי אור" — שלהיותו מקור האור, כמ"ש¹⁴ "באורך נראה אור", אינו זקוק לענין האור, ובלשון חז"ל¹⁵: "וכי לאורה הוא צריך", אלא הענין ד"יהי אור" הוא להאיר בעולם.

ג. ובנוגע לענינו:

פותחין בברכה — לכל לראש בנוגע לכל המברכים שהביעו איחולי לבכם, ובלשון חז"ל¹⁶: "כבר מילתייהו אמורה", שענינם נאמר כבר בתורה — "ואברכה מברכין"¹⁷, שהקב"ה עצמו מברך אותם.

וכיון שכבר דובר פעם בארוכה כל הענין עם הפרטים שבדבר, וכבר נדפסו הדברים¹⁸, אין צורך לחזור עליהם עוד הפעם. וע"ד מ"ש רבינו הזקן¹⁹ בנוגע לתקנה לדרוש הלכות הרגל שלושים יום לפניו,

בתוד"ה ואברכה מברך — חולין מט, א.

(17) לך לך יב, ג.

(18) שיחת ש"פ וישלח, ט"ז כסלו תשכ"ט

(לקו"ש ח"ה ע' 422 ואילך. תו"מ חנ"ד ע'

320 ואילך. וש"נ).

(19) שו"ע אור"ח סתכ"ט ס"ג.

(11) קדושים יט, ב.

(12) עקב יא, כב. ועוד.

(13) שבת קלג, ב. ועוד.

(14) תהלים לו, יו"ד.

(15) שבת כב, ב.

(16) ראה ירושלמי ברכות ספ"ח. הובא

ש"בדורות הללו שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות, לפי שהכל כתוב בספר, מצוה על כל אחד שילמוד כו".

ד. אך יש להוסיף עוד נקודה בדבר:

לא זו בלבד שניתנת לי היכולת לקיים ציווי נחמד ונעים, להודות לכל אלו שהביעו ברכותיהם ואיחולי לבכם,

— שהרי לולי זאת הי' אי אפשרי לומר זאת לכל אחד בפני עצמו, ולכן אומרים זאת בבת אחת לכולם, אבל הכוונה היא לכל אחד בפני עצמו, שבשבילו נאמרו כל הענינים. וכמו בכתוב "ואברכה מברכך", שנאמר "מברכך" לשון רבים, והכוונה בזה היא שהקב"ה מברך כל אחד בפני עצמו, לא רק בתור חלק מכלל המברכים, אלא גם בתור פרט ויחיד מיוחד במינו —

ניתנת לי גם האפשרות (ועל זה מגיעה תודה מיוחדת) לנצל את ההזדמנות כדי לעורר ולהאיר ענין ששייך לימים אלו שהם בסמיכות לחג הפסח כפי שהוא בקביעות שנה זו, שלולי זאת הי' נשאר בספק או באופן בלתי ברור:

ובהקדים — שבנוגע לקביעות שנה זו ששבת הגדול חל בערב פסח, יש חילוקי דעות בנוגע לדרשת שבת הגדול. ומלשון רבינו הזקן²⁰ "שנהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו, אם אינו ערב פסח", משמע, שכאשר שבת הגדול הוא ערב פסח, אזי אמירת הדרשה של שבת הגדול היא בשבת שלפניו, אע"פ ששבת הגדול עצמו (ואמירת "עבדים היינו"²¹) הוא בשבת שלאח"ז.

ונמצא, שבקביעות שנה זו, גם השבת שלפני שבת הגדול יש לו שייכות מיוחדת לפסח, משא"כ בשאר השנים. ובנוסף אחר, שבקביעות שנה זו ניתוסף ענין חדש בפסח — שיש לו שתי שבתות שבאים לפניו ושייכים אליו, והיינו, שבכל שנה שבת הגדול הוא רק השבת האחרון שלפני פסח, ואילו בקביעות שנה זו יש ענינים של שבת הגדול שהם בערב פסח (כמו אמירת "עבדים היינו"), ויש ענינים שגם הם שייכים לשבת הגדול, אבל עושים אותם בשבת שלפניו (לפני שבת הגדול בשאר ענינים).

וכאן ניתנת הזדמנות מיוחדת לחזור ולעורר בנוגע להתעסקות בהלכות החג לפני החג, החל משלושים יום לפניו, שיש כאלו שמספקים

(21) שם סת"ל ס"ב.

(20) שם ס"ב.

ולא ברור אצלם אם די בכל מה שעשו, ויתכן שכבר יצאו ידי חובתם הן בנוגע לעצמם והן בנוגע לאחרים, ובעיקר בנוגע לנקודה שאודותה מדובר כבר כמה שנים: "מבצע מצה" ו"מבצע שמורה"²² — הנה כאן המקום לעורר, שבכל ענינים אלו, אם רק יש ספק או אי-בהירות, ברור הדבר שצריך לנצל את הימים והשעות שנשארו עדיין עד פסח, להמשיך ולעסוק בזה, ואדרבה: "מי שיש לו מנה", אם הוא כבר עסק בזה עד עתה, ויש לו בזה "מנה" — צ"ל "רוצה מאתיים"²³, לרצות לפעול עוד יותר בימים ושעות שנשארו עד פסח; ואם עסק בזה באופן שיש לו "מאתיים" — לא די בכך שיוסיף "מנה", אלא צריך לרצות "ד' מאות" — כפליים ממה שעשה, בגלל שעשה כפלים מ"מנה".

ולכאורה אין מקום לספק כלל — כי, הכוונה בזה אינה כדי שהיא יצא י"ח מצות "ואהבת לרעך כמוך"²⁴, בבחינת "לי טוב"²⁵, שהוא עושה דבר טוב,

— שהרי הפירוש ד"ואהבת לרעך כמוך" הוא שכשם שעשיית דבר לעצמו אינה בגלל כוונה צדדית, אלא היא לחלוטין בשביל עצמו, ללא צורך בטעמים צדדיים, כך צ"ל גם הפעולה "לרעך", לא כדי שהוא יקבל מזה שכר או סיפוק נפשי וכו', אלא רק בגלל טובת "רעך" —

ומצד ענין זה מובן, שכל זמן שישנו יהודי אחד ויחיד, איש או אשה, ילד או מבוגר, שנמצא בסביבתו,

— וב"סביבתו" נכלל כל העולם כולו, שזוהי ה"סביבה" של כל אחד מישראל, כדברי הגמרא²⁶ ש"כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם", היינו, שמוטל עליו חיוב לידע שיש לו שייכות לכל העולם, עד כמה שהוא גדול —

ואין לו עדיין מצה שמורה, או שאינו יודע גודל הענין שבדבר — הרי בודאי אין מקום לספק ועאכו"כ אי-ידיעה אם צריך לעשות משהו או לא.

ה. אך לכאורה, עפ"ז, מהו הענין שצריך לדבר על זה?
ובכן — הבהירו זאת חז"ל בפרשת השבוע, שנקראת בשם "צו"

25) תהלים עג, כח. וראה גם ת"מ חמ"ט

22) ראה גם

23) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ע' 289. וש"נ.

26) סנהדרין לז, סע"א (במשנה).

בחי" ס"פ חיי שרה. ועוד.

24) קדושים יט, יח.

[וכמדובר כמ"פ²⁷ ששם הפרשה, "שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש"²⁸, מבטא את הנקודה הפנימית של כל הפרשה], שהפירוש בזה הוא כפירוש רש"י²⁹ [שמזה מובן ששייך לפשוטו של מקרא ואפשר להסביר זאת לבן חמש למקרא]: "אין צו אלא לשון זירוז".

וליתר בהירות: "אין מזרוזין אלא למזרוזין"³⁰, והיינו, שבלאה"כ הוא זריז, ויעשה זאת, אלא שיכול להיות שאם מישוה יזרו אותו, אזי יעשה יותר בכמות או יותר באיכות, או יותר בשניהם, או עכ"פ ביתר חיות; ובשביל זה לבד ישנו ענין הציווי, אפילו בנוגע ל"מזרוזין",

ואדרבה — כדיוק הלשון: "אין מזרוזין אלא למזרוזין" (ולא מזרוזין אפילו למזרוזין), כי, אלו שאינם זריזין, אי אפשר להתחיל עמהם בענין של זירוז, כיון שצריך תחילה לספר להם אודות עצם הדבר שצריך לעשותו, שזה בא עוד לפני הזירוז; ומה שמזרוזין — הרי זה בגלל שהוא יודע כבר אודות הענין, ובודאי יעשה אותו, ויעשה בזריזות, אלא שאעפ"כ, להיותו בשר ודם, וכל בשר ודם הוא מוגבל במדידה והגבלה, הנה כשיזרוזו אותו, הרי זה יעורר אצלו כחות נעלמים כו'.

כלומר: גם לולי הזירוז הי' עושה את כל הענינים בשלימות, להיותו "מזורז", אלא שהי' עושה זאת מצד הכחות הגלויים שלו; אבל כשבא יהודי ומזרוז אותו — הרי זה מעורר אצלו עוד נקודה ועוד כח כו', שעד עכשיו הי' אצלו בהעלם, ובודאי ינצל את הכחות הנעלמים שנתגלו אצלו עבור אותו ענין טוב שבו הי' מזורז מצד הכחות שהיו גלויים עד אז.

ו. ועל זה מגיעה תודה חמה ומקרב לב עבור ההזדמנות לזרוז את המזורזים, לכל לראש בנוגע למבצע מצה שמורה כפשוטו, לוודא שיגיע לכל אחד מישראל מצה שמורה עכ"פ עבור ה"כזיתים" של מצות-מצוה בעת ה"סדרים", ועאכו"כ אם יכולים לפעול יותר מזה.

ויה"ר שיעשו זאת מתוך חיות, ובדברים היוצאים מן הלב, שבודאי נכנסים אל הלב³¹ ופועלים פעולתם.

ועי"ז תהי' המצה "מיכלא דמהימנותא"³² עבור העוסק במבצע

וראה מכות כג, א.	27) ראה גם
31) ראה ס' הישר לר"ת שיי"ג. הובא	28) תניא שעהיחודה"א פ"א.
בשל"ה סט, א.	29) ר"פ צו.
32) זח"ב קפג, ב.	30) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו.

מצה שמורה, שתהי' אצלו התחזקות באמונה, "ורעה אמונה"³³, עם כל הפירושים שבדבר³⁴,

ומ"מיכלא דמהימנותא" ל"מיכלא דאסוותא"³² — לרפא את כל הענינים שהם שלא כדבעי או שלא בשלימות, וכל אופני רפואה לכל סוגי חולאים, עד לאופן של חולי בדקות דדקות, כדאיתא בכתבי האריז"ל³⁵ ש"חולה" בגימטריא מ"ט, והיינו, שבידעו שיש לו שייכות רק למ"ט שערי בינה שנבראו בעולם³⁶, ועדיין אין לו שייכות לשער החמישים, אזי נקרא "חולה", אך ע"י המצה תהי' לו רפואה ("אסוותא") — שיגיע לשער הנו"ן דבינה.

וענין זה קשור עם מ"ש בזהר³⁷, ומבואר בפרדס בארוכה³⁸, שחמישים פעמים נאמרה יציאת מצרים בתושב"כ, והיינו, שבתושב"כ שבה מחושבת כל תיבה, כל תג וכל רמז, נאמרה יציאת מצרים פעם אחת, פעמיים ושלוש, ועד לחמישים פעמים!

ועד שזוכים לגאולת מצרים ברוחניות, הן אצל כאו"א מישראל בתור פרט, והן אצל כלל ישראל, וכיון שישראל עושין תשובה, הנה "מיד הן נגאלין"³⁹ — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁴⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובעגלא דידן, "ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים"⁴¹.

* * *

ז. בנוגע לכל מבצע (ובפרט מבצע מצה שמורה), צריך לבקש מהקב"ה שתהי' הצלחה בזה — במכ"ש וק"ו מזה שצריך לבקש הצלחה בענינים שנוגעים לעצמו, שלהיותו בעל בחירה, והבחירה היא בנפשו האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴², הרי בודאי שאם ירצה באמת, אזי "אין לך דבר העומד בפני הרצון"⁴³; ועאכו"כ בנוגע לכל ענין של

סע"ב ואילך).	(33) תהלים לז, ג.
(38) שי"ג (שער השערים) בתחלתו. הובא בנצו"ז שם.	(34) ראה בהנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 16
(39) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.	(35) טעהמ"צ פ' וירא. וראה לקו"ת ברכה
(40) מיכה ז, טו.	צו, ב. ובכ"מ.
(41) נוסח ברכת "אשר גאלנו" בהגש"פ (פסחים קטז, ב (במשנה)).	(36) ר"ה כא, ב. וש"נ.
(42) תניא רפ"ב.	(37) ח"ב פג, סע"ב. פה, ריש ע"ב. תקו"ז
(43) ראה תו"מ חכ"ג ע' 149. וש"נ.	ת"ו (כב, א). תל"ב (עו, ריש ע"ב). תל"ט (עט, ב). זו"ח ר"פ יתרו (לא, א). וראה בארוכה בנצו"ז לשם (במילואים) — קכד,

מבצע, מבצע מצה שמורה, מבצע תפילין, או מבצע מזוזה וכיו"ב, שענינו ותוכנו לפעול על הזולת, שגם הוא בעל בחירה — שאז יש צורך בתפלה בכפליים, יותר מהצורך בתפלה כדי להצליח עם עצמו.

והדרך לפעול שהתפלה תתקבל — כדאיתא בגמרא⁴⁴ "ר' אליעזר היב פרוטה לעני והדר מצלי", והיינו, שבעמדו להתפלל, שענין התפלה הוא בקשת צרכיו, הנה קודם לזה נותן פרוטה לעני.

ומבואר⁴⁵ הפירוש בזה בפשטות:

בשעה שיהודי מבקש מהקב"ה צרכיו — רוחניים או גשמיים, כלליים או פרטיים — הרי הוא מבקש זאת בתורת צדקה.

ועד שאפילו אלו שאינם זקוקים לצדקה, אלא יכולים לדרוש מהקב"ה "בזרוע" (בזכות שבידם), שלכן נקראים "אבירי לב הרחוקים מצדקה"⁴⁶ (כדאיתא בגמרא⁴⁷) — הנה גם הם מבקשים מהקב"ה בתורת צדקה, כפי שמצינו במשה רבינו (שנקרא רבן של כל ישראל, למגדול ועד קטן) שבקשתו מהקב"ה היתה באופן ד"ואתחנן"⁴⁸, כפירוש רש"י שזהו "לשון מתנת חנם" ("אע"פ שיש להם לצדיקים תלות במעשיהם הטובים אין מבקשים .. אלא מתנם חנם"),

והיינו, שבמתנה גופא [לא ענין של קני', אלא מתנה, שתלוי' רק ברצונו של הנותן] — שגם בה יש כמה דרגות, ובכללות הרי זה באופן ש"אי לאו דעביד נייחא לנפשי' לא הוה יהיב לי' מתנתא"⁴⁹, והיינו, שנתנת מתנה היא למי שגרם לו נחת-רוח ותענוג — ביקש משה רבינו, רבן של ישראל, לא סתם בתורת מתנה, אלא בתורת מתנת חנם.

ולכן, כאשר ר' אליעזר עמד להתפלל תפלתו, הראה תחילה — באופן של אתערותא דלתתא — שהנהגתו היא באופן ד"יהיב פרוטה לעני", שנותן צדקה לעני אע"פ שאינו חייב לו מאומה, ואח"כ עמד להתפלל ("והדר מצלי"), שכן, בידעו ש"מדתו של הקב"ה" היא "מדה כנגד מדה" (כלשון הש"ס⁵⁰), ה' בטוח שתפלתו תתקבל.

והנהגה זו הובאה בשו"ע⁵¹ בתור פס"ד,

(49) ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ

טז, א. ב"ב קנו, א.

(50) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב

ואילך. וש"נ.

(51) או"ח סצ"ב ס"י. שו"ע אדה"ז שם.

י"ד סרמ"ט ס"ד.

(44) ב"ב י"ד, א.

(45) ראה תניא אגה"ק ס"ח. ובכ"מ.

(46) ישע"י מו, יב.

(47) ברכות יז, ב (ובפרש"י).

(48) ר"פ ואתחנן.

והיינו, שאין זה כמו כמה הנהגות שהובאו בש"ס, שאע"פ שכיון שהובאו בתורה בכלל ובתורת הנגלה במיוחד, הרי מובן שיש בזה לימוד עבור כל אחד שמחוייב ללמוד תושבע"פ בכלל (כולל גם הנהגות אלו), מ"מ, יכול להיות שהחיוב בזה לא יהי' באותו אופן, אלא רק דוגמתו, כיון שהגמרא מספרת זאת אודות מישהו שמצד מעלתו עשה זאת באופן נעלה, בתכלית השלימות, ואילו בנוגע לאחרים הרי זו הוראה שצריכים לעשות מעין זה (כפי שמצינו בזה כו"כ דוגמאות),

ואילו בנוגע לסיפור-הוראה אודות הנהגת ר' אליעזר ש"יהיב פרוטה לעני והדר מצלי", הרי זה ענין שהובא בתור פס"ד בשו"ע עבור כל אחד מישראל, שצריך לעשות בדיוק אותו דבר שעשה ר' אליעזר — לעשות קודם התפלה ענין של צדקה, "יהיב פרוטה לעני".

וכאמור לעיל, שאם הדברים אמורים בנוגע לכל בקשת צרכיו — עאכו"כ בענין של מבצע, שמבקשים מהקב"ה להצליח בפעולה עם יהודי שני, שלישי ורביעי, עד אשר רבו מלספור, הרי בודאי צ"ל ענין הצדקה, וצדקה בשלימות, כמוכא בחסידות⁵² מספר ארחות צדיקים⁵³ בנוגע לאברהם אבינו, שהי' נדיב בגופו, נדיב בנשמתו ונדיב בממונו, וממנו מקבל כל אחד מישראל בירושה את החיוב והיכולת להיות נדיב בג' ענינים הנ"ל⁵⁴, ועד לנדיב בממונו, ע"י ענין הצדקה בממון.

ה. ובוזה ניתוסף ביתר שאת בקשר למבצע מצה שמורה (שזהו הזמן המסוגל לזה):

מבצע מצה שמורה הוא פרט (או ענין כללי) בהתעסקות (שואלין ודורשין) בהלכות החג (הלכות פסח) שלושים יום לפני החג. ועל זה כותב רבינו הזקן⁵⁵: "דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות פסח".

והרי זה דבר פלא: אין ענינו של רבינו הזקן בשו"ע לערוך חשבונות, בה בשעה שכל אחד יכול לחשב מתי מתחילים שלושים יום לפני פסח, ואעפ"כ כותב "מפורים ואילך", והיינו, שמדגיש שיש לזה שייכות מיוחדת לפורים (מבלי להכנס לשקו"ט אם פורים הוא בכלל או לא בכלל⁵⁶).

52 אוה"ת וירא צ, ב. וראה סה"מ 55 שו"ע או"ח רסתכ"ט.
 חרפ"ט ע' קלב. וש"נ. 56 ראה בהנסמן בשו"ע שם (בהוצה"ח
 53 שער יז.
 54 ראה גם לקמן ס"י.

ומיד לאח"ז, מבאר בסעיפים הראשונים⁵⁷ בנוגע ל"קמחא דפסחא", "מעות חיטים".

וזוהו אחד הענינים שבהם רואים צד השוה בין פסח ופורים: ההכנה לפסח קשורה עם נתינת "קמחא דפסחא", "מעות חיטים". ויתירה מזה: התחלת ה"סדר" — בהקדמה לענין ד"והגדת לבנך"⁵⁸, כאשר "הבן שואל" ד' הקושיות — היא בהכרזה בלשון שיבינו כל הנמצאים בחוץ: "כל דכפין ייתי ויכול", שזהו ענין הצדקה. ועד"ז בפורים, שבין (שבע⁵⁹) המצוות שבו ישנה המצוה ד"מתנות לאביונים"⁶⁰, וכמ"ש הרמב"ם⁶¹: "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו", "להרבות" דייקא, באופן ש"כל המרבה הרי זה משובח" (ועד"ז בפסח שמדגישים בהכרזה "כל דכפין").

ויש להוסיף בדיוק הלשון "מתנות לאביונים":

יש אדם שטבעו באופן ש"את דכא ושפל רוח אשכון"⁶², ובשעה שרוצה ליתן צדקה, מחפש מי ש"דכא ושפל רוח" ביותר, עני שאין למטה הימנו. ויש אדם שטבעו להיפך — שמחפש עני שהוא לפי רוחו, שמרגיש אליו קירבה, שבשביל זה צריך שתהי' לו איזה מעלה, ולא מי ש"תאב לכל דבר"⁶³.

ומצות "מתנות לאביונים" בפורים היא — ליתן לשני אביונים (לא כמו "משלוח מנות איש לרעהו"⁶⁰ שאפשר לצאת י"ח עם נתינה לאחד)⁶⁴, והיינו, שהחיוב דצדקה בפורים הוא בנוגע לשני סוגי עניים, או מן הקצה אל הקצה.

וכאן רואים שהפתיחה וההתחלה של ה"שלושים יום" (כפי שמדגיש רבינו הזקן: "מפורים ואילך") והסוף שלהם הוא בענין הצדקה, — וענין זה קשור עם האמור לעיל שהתורה מראה בעצמה כיצד צריכה להיות הנהגתו של יהודי, כדברי הגמרא⁶⁵: "תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים" —

התחלתם — ב"מתנות לאביונים", וסופם ב"קמחא דפסחא"

(62) ישע"י נז, טו.

(57) ס"ה ואילך.

(63) פרש"י משפטים כג, ו. ראה טו, ד.

(58) בא יג, ח.

תצא כד, יד.

(59) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 247. וש"נ.

(64) רמב"ם שם הט"ו ר"טו.

(60) אסתר ט, כב.

(65) סוטה יד, א.

(61) הל' מגילה פ"ב הי"ז.

וההכרזה "כל דכפין ייתי ויכול", ומזה מובן שזוהי הנקודה הפנימית שחודרת את כל השלושים יום.

ט. ולכן, כאמור, נוסף על כללות הענין שכל מבצע צריך להיות קשור עם נתינת צדקה, יש להדגיש שזמן זה מסוגל בנוגע למבצע צדקה. ומצד "ואהבת לרעך כמוך"²⁴ — יש לעורר גם יהודי נוסף שיתן צדקה מדילי'.

ונוסף על האמור שנתנית הצדקה מביאה הצלחה במבצע מצה שמורה, ועאכו"כ שמביאה הצלחה שיהי' לו חג הפסח כשר ושמח — הרי זה פועל גם הצלחה בזירוז המיוחד להקב"ה בנוגע לגאולנו מהגלות, — שהרי "אין מזרוזין אלא למזורזין", ואב לכולם הוא הקב"ה בעצמו, שאין מזרוז יותר ממנו, אלא שמאיזה טעם לא רואים את ענין הזריזות, "אחישנה"⁶⁶, בנוגע לגאולה —

דכיון שבזכות הצדקה נגאלין⁶⁷ מכל הגלויות, ועאכו"כ מהגלות האחרון, הנה כאשר בני" מרבים בצדקה, שזוהי עיקר העבודה בזמן הגלות, ובפרט בעקבתא דמשיחא (כמ"ש רבינו הזקן בארוכה באגה"ק⁶⁸), ועושים זאת בזריזות — אזי מזרוז הקב"ה את הקץ באופן ד"אחישנה", ומביא את משיח צדקנו (שגם שם זה הוא מלשון צדקה⁶⁹), יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובעגלא דידין.

* * *

י. בנוגע לענין הצדקה המדובר לעיל — הנה "כל המרבה הרי זה משובח" בכלל, ובפרט בענינים הקשורים עם כלל ישראל או עם פרט בישראל, ומביא ברכות ה' גם בענינים הפרטיים.

ועד שאפילו בנוגע להנהגת אברהם אבינו — ש"אחד הי' אברהם"⁷⁰, אחד ויחיד במעלותיו, וכפי שמצינו במדרש⁷¹ שאפילו למשה רבינו נאמר "במקום גדולים אל תעמוד"⁷², כשהכוונה ב"גדולים" היא לאברהם אבינו — מובא בספרי מוסר ובספרי חסידות (שנאמרו ונכתבו ונדפסו בשנים האחרונות), שכל אחד מישראל צריך להתנהג ולעשות אותם פרטי ענינים כפי שעשה אברהם אבינו⁷³.

66) ישע"י ס, כב. וראה סנהדרין צח, א. ומצו"ד.
 67) ראה שבת קלט, א. ב"ב יו"ד, א.
 68) ס"ט קיד, א.
 69) משלי כה, ו.
 70) ראה שבת קלט, א.
 71) יחזקאל לג, כד.
 72) דב"ר פ"ב, ז.
 73) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 195.

ומזה מובן, שענין זה הוא מההוראות ולימודים שהקב"ה נותן כחות לכל אחד מישראל לעשותם בכל הפרטים כפי שעשאו אברהם אבינו, אלא שאברהם אבינו ידע את הכוונות כו' עד כפי שהם במרכבה העליונה, שהרי "האבות הן הן המרכבה"⁷⁴, אבל אין להסתפק בכוונות בלבד, ואדרבה, כמבואר בתניא⁷⁵ שאם מכוונים כל הכוונות ולא עושים המעשה בפועל, הנה אפילו ע"פ תורת החסידות חסר עיקר הענין, משא"כ כשעושים המעשה בפועל, ולא יודעים מענין הכוונות, אזי נעשה העיקר.

ועאכ"כ בנוגע לענין הצדקה, כידוע תורת הבעש"ט⁷⁶ שיש מצוות שעשייתם שלא לשמה אינה מקלקלת כ"כ, וא' מהם היא מצות הצדקה, כיון שלענין אין נפק"מ אם יש לנותן כוונה טובה, או שאין לו כוונה כלל, או שיש לו כוונה שלא לשמה — העיקר שהענין מקבל חייו וחיי ביתו. ולכן, כאמור לעיל, הנהגת אברהם שהראה דוגמא בכך שהי' נדיב, ונתן צדקה בנדיבות, הן בתורתו ובנשמתו והן בגופו בממונו — מתפרשת בתור הוראה שכך צריך לעשות כל אחד מישראל בכל מקום שנמצא.

והכח על זה — כמש"נ⁷⁷ על אברהם "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו גו' לעשות צדקה", "יצוה" גם מלשון צוואת וחיבור⁷⁸, והיינו, שעומד ביחד עם כל אחד מישראל ומסייע לו להיות נדיב בנשמתו ובגופו ובממונו ובתורתו — בכל פרטי הענינים שיכלים להיות בצדקה.

יא. וכיון שלכל אחד מישראל ניתנו כחות אלו לעסוק בכל הפרטים הנ"ל, הרי מובן, שבשעה שלא עוסקים בכל הפרטים, אלא רק בחלק מהם, אזי חסר לא רק בהידור מצוה, אלא חסר ענין עיקרי: הקב"ה נתן לו כחות ואפשרויות, ואילו הוא משאיר אותם מבלי לנצל אותם בהתאם לרצונו של הקב"ה!

וברור הדבר, שכל אחד מישראל, ובכלל, כל אדם נורמלי, בודאי לא ירצה מצב כזה, שהקב"ה נותן לו כחות ורוצה שיעשה דבר מסויים, ואילו הוא עושה רק חצי מזה, והחצי הנוסף משאיר ללא שימוש.

ע' 312. וש"נ.

(77) וירא יח, יט.

(78) ראה תו"א תולדות יח, סע"ב. ובכ"מ.

(74) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(75) רפל"ח.

(76) ראה ס' בעש"ט עה"ת יתרו סי"ד

הערה יט. ראה סי"ב. וראה גם תו"מ חס"ח

בשביל זה אין צורך במוסר, חסידות ו"לפנים משורת הדין" וכו'; אם הוא רק אדם נורמלי, ומאמין שהעולם אינו הפקר, אלא יש לו בעה"ב, ובעה"ב הוא הקב"ה — הנה כשהקב"ה נותן לו אפשרויות, הרי מצד אנושיות בלבד, ועאכו"כ חדורה באמונה חמימות וחיות, בודאי ינצל כחות אלו במילואן.

יב. ומזה ניתוסף הוראה מיוחדת:

כל האמור לעיל בנוגע למבצע מצה שמורה ובנוגע למבצע צדקה — שנותנים כחות שכל אחד מישראל יוכל לעסוק בזה — הנה כל מדריך, כל מי שיש לו השפעה על יהודי נוסף, על שנים או שלשה יהודים וכו', לא די בכך שישפיע עליהם שתהי' להם מצה שמורה שישתמשו בה עבור ה"סדר", אלא עליו להשפיע עליהם לצאת ולחפש יהודי נוסף ולפעול עליו שגם לו תהי' מצה שמורה.

וכיון שהענין ד"זכר ליציאת מצרים" הוא באופן שמזכירין יציאת מצרים בכל יום, הן ביום והן בלילה⁹⁹ — הרי מובן מזה, שכך צריך להיות אצל יהודי בעבודתו היום-יומית, בכל ענינים טובים שביכלתו לעסוק בהם.

יג. ובנוגע למדינה זו — יש עוד סוג אנשים בעלי כחות מיוחדים: ובהקדמה — שמדינה זו יש לה "הנהגה" קבועה מלפני עשרות שנים וכמה דורות, ע"י אנשים שבחרו אותם, שיושבים בושינגטון בקונגרס או בסנט וכו', אבל הסדר הוא, שכיון שהם טרודים או עסוקים בריבוי ענינים, אינם יכולים לדעת פרטי הדברים, מה ואיך צריך לעשות וכו', ולכן יש לכל אחד מהם אנשים שעוזרים ומסייעים להם כיצד לנצל את בחירתם בכל ההתלהבות וה"שטורעם" לעשיית ענינים טובים, ענינים של צדקה, ועד לענינים של קדושה.

ועד כדי כך, שרובם ככולם מהנבחרים מתמצאים מעט בלבד במה שנעשה במדינה,

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק): מסתמא לא יספרו להם זאת, ואם יספרו להם, מסתמא לא יקפידו על זה —

וסומכים על היועצים ועל המזכירים, שמביאים להם את הידיעות אודות דעת הקהל ודרישת הקהל, ובידעו שפלוני הוא יועץ נאמן ואיש

נאמן, שיכול לסמוך עליו — הולך ומרעיש שיש להשתדל ליישם בכל המדינה באופן כך וכך.

ובכן: אם כל ענין הוא בהשגחה פרטית, וכדברי הבעש"ט⁸⁰ בנוגע לעלה שמתגלגל ברחוב ומתהפך מצד לצד ע"י הרוח או ע"י אדם המהלך, שגם חילוק זה הוא בהשגחה פרטית, אע"פ שמדובר רק אודות עלה שמתגלגל ברשות הרבים, ובנוגע לשינוי קל לגמרי, באיזה אופן יתהפך מצד לצד — עאכו"כ כשמדובר אודות מישהו שיש לו אפשרות להשפיע על מי שיושב בקונגרס או בסנט או במקום אחר שיכול לפעול דבר-מה, אין זה מקרה שניתנה לו אפשרות זו, אלא זהו בהשגחה פרטית.

וכיון שההשגחה הפרטית היא מהקב"ה, שהוא יוצר האדם, ויודע מה הכחות שיש לו, הנה כשהקב"ה הזמין שנתנו לו מישרה זו, ברור הדבר שניתנו לו כל הכחות הדרושים לנצל מישרה זו במלוא המדה, באופן המתאים לרצון בוראו, ובאופן המתאים לתורה שנתן הבורא שהיא מלשון הוראה², ונוסף לכך שיש בה תרי"ג מצוות ששייכים לבני"י, יש בה גם שבע מצוות בני-נח, בנוגע לאופן הנהגת חברת בני-אדם, כל בני האדם בכל מקום שהם ולאיזה עם שהם שייכים, וכפי שמדגיש הרמב"ם⁸¹ שצריך לקיימם "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו כו" (ששמע מהקב"ה בהר סיני) — הרי מובן שניתנו לו כחות שיוכל לפעול בענינים ששייכים לכללות בני המדינה, בהתאם לשבע מצוות בני-נח עם כל פרטיהם, ובענינים ששייכים לבני"י — בהתאם להוראת השו"ע בנוגע לתרי"ג מצוות.

יד. ובודאי ניתנו לכל אחד מלוא הכחות הדרושים כדי לפעול זאת בשלימות, אבל, כיון שרצונו של הקב"ה שיעשה זאת בבחירה חפשית, לכן נדמה לו שיש לו שני דרכים, ואין זה באופן שרואה בדרך השנית רק חסרונות — שהרי אז לא תהי' לו בחירה חפשית, אלא היצה"ר בא ומראה לו שיכולה להיות מעלה באי-קיום הוראותיו של הקב"ה, ובלשון הכתוב⁸²: "נופת תטופנה שפתי זרה"!

כלומר: כשמדובר אודות מציאות "זרה", דבר שהוא זר לכל אחד מישראל, אין זה באופן שמציאות זו אומרת שהיא "זרה", ורוצה לתת לו דברים זרים, דברים מרים — שהרי אז לא תהי' לו בחירה בזה, אלא "נופת תטופנה שפתי זרה": היא מתחילה להסביר לו, שכאשר יעשה את

80) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. 81) ה' מלכים ספ"ח.
82) משלי ה, ג.

עצמו כמי שלא רואה ולא שומע, או עכ"פ שלא ינצל את כחותיו במלוא המדה, אזי "נופת תטופנה", שבגלל זה יקבל באיזה מקום דבר מתוק! אבל ברור הדבר — כסיום הכתוב⁸³ — ש"אחרייתה" היפך לגמרי מ"נופת תטופנה"!

ולכן הודיע זאת "החכם מכל אדם"⁸⁴ — כדי לידע שאין מה להתפעל מזה שה"זרה" יכולה לבוא בהצעה של "נופת תטופנה", וזהו דבר שהתורה קוראת אותו בשם "נופת" — כיון שזהו רק כדי שיראה שהוא אדם מבוגר שעומד על רגליו, ויכול לקיים הציווי "ובחירת בחיים"⁸⁵ — בחיים אמיתיים, בטוב אמיתי ובקדושה אמיתית.

ואז הנה לא זו בלבד שאינו מאבד את ה"נופת", אלא במקום לקבל "נופת" שהוא רק לשעה קלה, הרי הוא מקבל בכפליים ובכפלי-כפליים וכמ"פ ככה.

ובלשון חז"ל⁸⁶: "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה", שזהו רק הפסד לפי שעה והפסד קל,

ובאמת אין זה הפסד כלל, דכיון שע"י הפסד זה מגיע לשכר נעלה, הרי זה בדוגמת סוחר⁸⁷ שאומרים לו שצריך להשקיע בעסק פרוטה אחת, ועי"ז ירויח לאחרי שנה אלף אלפים דנרי כסף וזהב, שבודאי לא יחשוב שתחילה הפסיד פרוטה, ואח"כ הצליח להרויח אלף אלפים דינרי זהב; אם מישהו יאמר לו שזהו הפסד — יאמר עליו שהוא "פרא אדם", שאינו מבין מאומה במסחר: כדאי להשקיע אפילו כמה פרוטות כדי להרויח אלף דינרי זהב, ועאכו"כ להשקיע רק פרוטה אחת, ולהרויח אח"כ אלף אלפים דינרי זהב! — זה לא נקרא הפסד; לומר שזהו הפסד — יכול רק אדם שאין לו שייכות להנהגת עוה"ז הגשמי והחומרי!

טו. ומי שאומר שיכול לצאת י"ח בענין הנדיבות (בנשמתו, בגופו, בתורתו ונדיבות בממונו) שלא במילואה — אין פירוש הדברים שהוא מקיים מצוה לא בתכלית השלימות, אלא הנקודה פנימית בזה, שהקב"ה נותן בו אימוץ, ולכן משפיל את עצמו למטה להשקיע בו כחות וליתן לו אפשרויות לפעול כו' (עי"ז שיהי' בעל-יועץ לפלוני ששואל ממנו הוראות באיזה תחום להרעיש כו'), ואילו הוא לא מנצל את הכחות שמלך מלכי המלכים הקב"ה השקיע בו!

86 אבות רפ"ב.

87 ראה גם תו"מ חס"ח ע' 21. וש"נ.

83 שם, ד.

84 ראה מלכים-א, ה, יא.

85 נצבים ל, יט.

ועד"ז בנוגע לכל אחד שהוא בעל השפעה על בני-ביתו, מורה או מורה, מדריך או מדריכה, שהם בעלי השפעה על כמה תלמידים ותלמידות, שכל אחד מהם הוא "עולם מלא",

— כדברי המשנה⁸⁶ ש"נפש אחת מישראל" היא "עולם מלא", ו"נפש אחת" היינו לא רק מי שכבר בר-מצוה או בת-מצוה, שהרי דין זה הוא גם בנוגע לתינוק בן יומו —

הרי בודאי ניתנו להם כחות שיוכלו לפעול עם התלמידים והתלמידות — עשרה מישראל, ועאכו"כ יותר מעשרה, וגם פחות מעשרה, ואפילו ילד אחד או ילדה אחת — לחנכם שיגדלו להיות איש או אשה מישראל שיוכלו להורות ולומר עליהם "הגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב"⁸⁸.

והרי בכחו של כל אחד מישראל לומר "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב", והיינו, שזוהי רק שאלה של זמן: "מתי כו"!

וענין זה נוגע גם לדינא — כידוע תשובת הרגזיובי⁸⁹ במענה לשאלה בנוגע לקבלת תלמידים או תלמידות לבית-ספר שהי' מוגבל במספר התלמידים, וכאשר רצו לפעול עליו להורות לקבל רק את המצויינים, ולא את השאר — כעס וטען שזהו היפך הדין, ואחד הטעמים על זה, לפי שענינו של בית-חינוך הוא לחנך את הילד באופן שלאחרי שיגדל יהי' כדבעי, והרי אי אפשר לדעת מה יהי' בסופו של תלמיד זה או אחר.

ועאכו"כ בנוגע למנהל של כל בית-הספר או של כל הישיבה, ועאכו"כ רב ומורה-הוראה של קהילה שלימה, שנותנים להם כחות כנגד כולם (כל אלו שנמצאים תחת השפעתם) — שניצול הכחות במילואם ובשלימותם לטובת הכלל ולטובת הפרט ולטובת היחיד, הוא לא רק ענין של "לפנים משורת הדין", חסידות או מוסר;

אם הוא מאמין שהקב"ה מנהיג את העולם, וגם אותו, בנתנו לו את הכחות, והעמידו אותו במעמד ומצב זה — עליו לדעת ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁹⁰, אלא שיש ענינים שהקב"ה נותן לבחירתו של יהודי, באמרו, שמצדו (של הקב"ה) אין זה "לבטלה", אבל אתה — היהודי — יכול לגרום שבריאה של הקב"ה

90) שבת עז, ב.

88) ראה תדבאר רפכ"ה.

89) ראה גם תו"מ ח"ס ע' 31. וש"נ.

תהי' ח"ו ללא ענין של תועלת, שזהו בלבול והיפך הסדר של כל סדר השתלשלות ענין הבריאה.

טז. ובעמדנו עתה בזמן שלפני חג הפסח — מודגש ענין זה גם בנוגע לגאולה של חג הפסח:

בנוגע למ"ש⁹¹ "וינצלו את מצרים" — איתא בגמרא⁹² "מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן .. כמצולה שאין בה דגים".

והענין בזה — שניצלו את הגלות כדי לפעול את הגאולה לא רק בנוגע לחלק מהקדושה שהיתה שם, ולא רק בנוגע לרוב, ועד לרובו ככולו, אבל עדיין נשאר "משהו" במצרים [שמזה נעשה אח"כ הענין של משהו חמץ בפסח⁹³, שמפריע ומבלבל לכל ענין הפסח], אלא באופן שמצרים נשארה "מצודה שאין בה דגן" ו"מצולה שאין בה דגים", ואפילו "משהו" של קדושה לא נשאר במצרים!

וכמו"כ היתה גאולת מצרים באופן שאפילו יהודי אחד ויחיד לא נשאר בגלות מצרים⁹⁴.

וזהי ההוראה לכל אחד מישראל בעבודתו בקודש — שהרי בכל יום ישנו הענין של יצי"מ, הן ביום והן בלילה — שבשעה שמזדמן לו ענין של טוב וקדושה, עליו לעשותו בשלימותו, ולנצל את הכחות שהקב"ה נתן לו בכל ה"שטורעם".

וברור הדבר שכאשר "יגעת", אזי "ומצאת"⁹⁵ — באופן של "מציאה", שהיא שלא בערך יותר מאשר היגיעה, בהצלחה רבה למעלה מדרך הטבע.

וזו תהי' הכנה קרובה לקיום היעוד⁹⁶ "מצאתי דוד עבדי", כדברי הגמרא במסכת סנהדרין⁹⁷ שקאי על משיח, שהקב"ה מוצא אותו בתור "מציאה", ובני מוצאים אותו בתור "מציאה", כיון ש"משיח בא בהיסח הדעת", והוא מוצא את כל אחד מישראל במקום גלותו, ומוציאו משם באופן ש"תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"⁹⁸, בגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

95 מגילה ו, רע"ב.
96 תהלים פט, כא.
97 צז, א.
98 ישעי' כז, יב.

91 בא יב, לו.
92 ברכות ט, ב. וש"נ.
93 פסחים ל, רע"א. וש"נ.
94 ראה גם

יז. כיון שהתועדות זו נערכת ביום חול, שהוא יום מלאכה, אי אפשר להאריך, כי אם לומר עכ"פ נקודות בקיצור, וכמו"כ יש לערוך "סיום" עכ"פ בקיצור.

ובהמשך להאמור לעיל (ס"ח) ששואלין ודורשין בהלכות החג שלושים יום קודם החג — יש להתעכב על סיום מסכתא מגילה: "משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום", היינו, לא שלושים יום לפני החג, אלא בחג עצמו, וכפי שמוסיף ומדגיש "הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג".

והביאור בזה⁹⁹ — כמובן מדברי רבינו הזקן בשולחנו הזהב, בשולחנו הטהור, בסימן שבו מדובר אודות מנהג ימי ניסן¹⁰⁰, שהלכות החג שלומדים שלושים יום לפני החג הם בענינים שהם הכנות לחג, כמו "מכשירי מצוה", שמעצמו מובן שלהיותם הכנות לחג הפסח צריך לדעת אותם לפני שמתחיל חג הפסח, החל משלושים יום לפני הפסח,

וכמו הענין שמובא מיד בהתחלת הסימן (בנוגע לזמן שביהמ"ק הי' קיים): "שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות .. שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן", ועד"ז ההכנות בנוגע למצה ומרור, וכן ביעור חמץ, שעז"ני¹⁰¹ "ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" — שכל ענינים אלו הם אמנם בעניני המצוות שבחג, אבל זוהי רק הכנה לעניני החג, ו"הכנה רבה"¹⁰², שלכן מקדישים לזה חודש שלם,

משא"כ הענין של "הלכות חג בחג" — הוא ב"הלכות הצריכות לכו ביום .. האסור והמותר בו ביום".

ולהעיר, שמלשון הגמרא ("שהיו שואלין ודורשין .. הלכות חג בחג") גופא מובן שבחג שואלין אודות ההלכות שבחג עצמו, ואילו בנוגע להלכות של ערב אין לשאול בחג, דהוי שואל שלא כענין; וכידוע אחד הפירושים¹⁰³ בענין "שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום" — "לא שחייבין לדרוש כן ברבים, אלא שיש רשות לתלמיד לשאול, והוי שואל כענין¹⁰⁴ .. וכאותה שאמרו¹⁰⁵ ב' תלמידים ששאלו

99) ראה גם תו"מ חמ"ג ס"ע 18 ואילך. קד ואילך). וש"נ.

100) אר"ח סתכ"ט ס"א-ד. 101) אבות פ"ה מ". 102) ריטב"א למגילה ד, א.

103) בא יב, טו. 104) תוספתא סנהדרין ספ"ז. רמב"ם הל'

105) ת"ת פ"ד ה"ח. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"ד.

102) ראה ביצה ב, ב ובפרש"י. וראה גם אנציק' תלמודית (כרך ט) ערך הכנה ס"א (ע')

אחד שואל כענין ואחד שלא כענין, שמשיבין לשואל כענין כו", והיינו, שכאשר באים בחג שני תלמידים, אחד שואל בהלכות החג, ואחד שואל בהלכות ערב החג, יש לענות תחילה למי ששואל כענין — בהלכות החג.

יח. וענין זה קשור גם עם התחלת המסכתא:

"מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. . שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" (ופעמים שיום הכניסה בשלשה עשר ופעמים שהוא באחד עשר¹⁰⁶).

וגם כאן ישנם שני ענינים: (א) הזמן העיקרי של קריאת המגילה — בי"ד וט"ו, ימי הפורים (חג) עצמם, (ב) והדחי' ליום הכניסה אצל בני הכפרים, בתור הכנה לפורים (לפני החג), שגם אצלם הוא בי"ד — בנוגע למתנות לאביונים, ועאכו"כ בנוגע למשלוח מנות איש לרעהו¹⁰⁷, ורק בנוגע לקריאת המגילה מקדימים ליום הכניסה.

יט. ובנוגע לענינים הנ"ל יש חקירה:

לאחרי שנקבעה התקנה — ששואלין ודורשין בהלכות החג שלושים יום לפני החג, ועד"ז בנוגע להקדמת קריאת המגילה ליום הכניסה — האם זה נעשה ענין בפ"ע, או שנשאר רק הכנה לחג שיבוא לאח"ז.

ולהעיר, ששאלה הנ"ל היא נקודה כללית שמצדה יש כמה חילוקים בנוגע להלכה בפועל, בכל שנה ושנה, ובמיוחד בקביעות שנה זו, כדלקמן.

כ. המשך השיחה — בנוגע לתענית בכורות¹⁰⁸ בקביעות שנה זו שערב פסח חל בשבת, שהתענית נדחה ליום ה' שלפניו, אם התענית ביום ה' נעשה ענין בפ"ע (זמן החיוב), או שהוא רק בתורת תשלומין, ונפק"מ לדינא בנוגע למי שכח להתענות ביום ה', אם צריך להתענות ביום ו' (או לערוך סיום — שאפשר גם בשבת); וכן בנוגע לבכור שנעשה גדול ביום השבת, אם אביו צריך להתענות במקומו ביום ה'. ועוד ענין בקביעות שנה זו, שפורים דמוקפות חומה (ט"ו אדר¹⁰⁹) חל בשבת¹¹⁰, ומקדימים

106 פרש"י שם.
 107 רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד.
 108 כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק: זהו ענין שנוגע לי.
 109 שחל לעולם באותו יום שבו חל ערב פסח, כי, מספר הימים שבין פורים לפסח הוא לעולם בשהו (כדי שלא יהיו בלבולים בנוגע לחמץ וכו'), ואדר (הסמוך לניסן) הוא לעולם חסר.
 110 שנקרא "פורים משולש" — שחוגגים

קריאת המגילה ל"ד אדר, מה דינו של קטן שהגדיל ביום ט"ו אדר לענין קריאת המגילה ב"ד¹¹¹. וביאור החיוב שיש על הקטן (ועד"ז בגר קודם שמתגייר¹¹²) בתור הכשר לחיוב שבגדלותו, ע"ד מכשירי מצוה (שדלעת ר"א דוחים את השבת¹¹³) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י'ז ע' 66 ואילך.

פא. וכיון שנזכר אודות ענין הגירות, הנה כאן המקום להעיר — ובפרט לשלול הקס"ד (אם לא יזכירו זאת) שיש בזה איזה שינוי ח"ו — שאין שום שינויים בתורת ה', ו"דבר הוי' זו הלכה¹¹⁴ — שגירות חייבת להיות כהלכה.

ובהקדמה — שבפרט עכשיו רואים במוחש שהנסיון נעשה קטן יותר:

עד עתה היו ארבע-חמש-שש אנשים שהיו דבוקים ל"כסאות", ובשביל זה הי' להם כדאי לוותר רח"ל על קיום המחיצה והבדלה שבין ישראל לעמים, לוותר על כל הקדוש לישראל, ולהעמיד בסכנה את

שהובאו בפרשיי — דלכאורה אינו מובן: איך היתה רות יכולה ללמוד ענינים אלו, שאינם שייכים למצוות דידהו?! והרי רות כשרה היתה, כפי שהוכיח סופה על תחילתה, שנעשית גר צדק, ואח"כ יצאה ממנה השלשלת של דוד המלך! — והביאור בזה, כנ"ל, שלא זו בלבד שהלימוד הי' בהיתר, אלא שהיתה מוכרחת ללמוד כל ענינים אלו, כדי לידע איך להתנהג אחרי שתתגייר.

113 וההסברה בדבר (דאף שיש על זה לימוד, צ"ל גם סברא בדבר) בפשטות: הציווי על עשיית המצוה כולל גם ציווי על מכשירי המצוה [ולדוגמא: כשהתורה מצוה לאכול מצה בפסח, הרי זה כולל שלפני צ"ל טחינה ולישה ואפי', ולפני צ"ל קצירת החטים, ולפני הקצירה צ"ל זריעה (שהרי הצמיחה היא במשך נ"ב יום (ראה בכורות ח, א), שכל ענינים אלו אסורים בפסח, ובהכרח לעשותם לפני צ"ל]. וכיון שהמצוה דוחה שבת, הרי זה כולל גם מכשירי המצוה, שאי אפשר בלאו הכי (ויתירה מזה: אפילו אם אפשר — הרי זה גם חלק מהמצוה).

114 שבת קלה, ב.

אותו במשך שלשה ימים: קריאת המגילה (שאסור לקרותה בשבת) — מקדימים ליום ו', וכן מתנות לאביונים, ואילו משלוח מנות וסעודת פורים — עורכים ביום ראשון (ראה שו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו ובנ"כ. וראה השק"ט בזה באחרונים (ראה גם בס' שנשמנו בנטעי גבריאל (להר"ג צינענר) ה' פורים פרק פ)).

111 ועד"ז בנוגע למ"ש בהתחלת מסכת מגילה: "מגילה נקראת ב"א וכו' שהכפרים מקדימין ליום הכניסה" — אם קטן בן כפר שהגדיל ב"ד צריך לקרות המגילה ב"א.

112 והיינו, שאע"פ ש"עכו"ם שלמד תורה חייב מיתה" (סנהדרין נט, רע"א), מ"מ, כשירועים שעומד להתגייר, הנה לא זו בלבד שמותר לו אלא הוא חייב ללמוד תורה, כדי לידע איך להתנהג ברגע שיתגייר (ראה גם תו"מ חס"ז ע' 143. וש"נ).

וזהו שמצינו בדברי רות לנעמי "אל אשר תלכי אלך וגו' אלוקיך אלקי" (רות א, טז), כפירוש רש"י ש"מתוך דברי של רות אתה למד מה אמרה לה נעמי, אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת וכו'", ככל פרטי הענינים

הבטחון — ח"ו היל"ת — של שלש וחצי מליון יהודים שנמצאים בא"י, ע"י הכנסת גויים שלא נתגיירו כהלכה (אלא רק שילמו כמה דולרים...), ולהכחיד את כל האפשרויות שיוכלו לדעת אם הוא גוי או לא, ובמילא יתאפשר לו להיכנס בכל מקום שהוא; ועד שנעשית סכנה, ח"ו היל"ת, עבור המשפחה שלו, נכדיו וניניו, עם מי יתחתנו בעוד שנה-שנתיים, ובדור הבא — אם זה יהי' גוי רח"ל או בן ובת ישראל.

אך עכ"פ הי' הנסיון באופן שרואה שיש לו עוד שנים-שלש-ארבע שגם הם דבוקים ל"כסאות" ואינם יכולים להפרד מהם... ואע"פ שרואים בעיני בשר שזוהי סכנה עבור עם ישראל, תורת ישראל, וכביכול עבור האמונה באלקי ישראל — הי' הכל כדאי, ובלבד שיהי' לו ה"כסא דמוקרא"¹¹⁵, כבוד המדומה והבוזי, לשבת על "כסא" ש"קנה" ע"י "מכירת" תורת ישראל עם ישראל וכל הקדוש לישראל רח"ל!

וכל זה — בזמן שזקוקים לרחמי הקב"ה שה"עם לבדד ישכון"¹¹⁶ באופן ד"בטח בדד עין יעקב"¹¹⁷, שענין זה תלוי בכך שיהיו במעמד ומצב של "בדד", ואעפ"כ, בשביל הישיבה על ה"כסא", רוצים להחריב רח"ל את ה"בדד", ע"י ביטול המחיצה בין ישראל לעמים.

אך עכשיו נעשה הנסיון קל יותר — כיון שבמקום ארבע-חמש נשארו רק שנים.

ולכאורה הרי זה דבר הפשוט, שבראותם מה שקורה אצל החברים שלהם, שגם הם היו דבוקים ל"כסאות", ואעפ"כ עזר להם הקב"ה שנחלצו מהבוץ של הכבוד המדומה, הקשור עם הפעולה החותרת רח"ל תחת הקיום של עם ישראל ותורת ישראל — היו השנים הנותרים צריכים לחשוב אודות הצורך לשוב בתשובה, לאחרי שכולם רואים את מעשיהם, כולל גם הילדים שלהם, ולא מתביישים להדפיס בעיתון שישנו הענין ד"מי שפרע וכר"¹¹⁸,

— אני נזהרתי כל הזמן שלא לסיים מאמר רו"ל הנ"ל, אבל פלוני לא התבייש והדפיס מאמר רו"ל זה בשלימותו (עם הסיום¹¹⁹), ביחס לאביו!... ולאביו הועיל הדבר, שלעת-עתה הוציאו אותו מכל הענין — ואעפ"כ, אינם יכולים להתנתק מה"כסא", למרות שידועים אודות

(119) "הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד
בדיבורו" — ביחס להתחייבות לציבור
הבוחרים שיגנו על עניני הדת (המו"2).

(115) ראה ברכות כח, א ובפרש"י.
(116) בלק כג, ט.
(117) ברכה לג, כח.
(118) ב"מ רפ"ד.

הענין ד"מי שפרע כו" (כפי שקראו גם בעיתון), ורואים שנשאר שני יחידים בלבד.

ובמה מונחים עכשיו? — רצים ומחפשים אפשרות להסית ולהדיח את אלו שהתחרטו וויתרו על ה"כסא", שיחזרו לדבוק ל"כסא", על חשבון "מכירת" הבטחון של שלש וחצי מליון יהודים ע"י הבטחת קיומה של המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים.

ואם לא יצליחו לפעול זאת עליהם — ימצאו יהודי חדש שלא טעם עדיין את הטעם של ה"כסא", ויסיתו וידיחו אותו (עיי"ז ש"יקנו" אותו באמצעות כבוד או כסף) להתיישב על ה"כסא" ולהדבק אליו... ולומר ולהראות במעשה בפועל שיוצא במלחמה נגד "דבר הוי" זו הלכה", מלחמה בהקב"ה, בתורת ישראל ועם ישראל — כדי שאותם שנים לא ירגישו שנשאר לבדם, אלא יצרפו אליהם לכל-הפחות שלישי! וכל זה נעשה עם גושפנקא של תורת ישראל ו"פרומקייט" — שכיון שיש לו "סמיכה" לרבנות, והוא יודע לקרוא בלי נקודות וכו', ביכלתו להעניק חתימה רח"ל שזהו דבר טוב ע"פ תורה!

כב. ויה"ר שתהי' "תשועת ה' כהרף עין"¹²⁰.

ובפרט בעמדנו בימים שלפני ביעור חמץ, והרי איתא בזהר¹²¹ שחמץ ענינו עבודה-זרה,

וכפי שמבאר רבינו הזקן¹²², ש"אפילו עבירה קלה, הרי העובר עובר על רצון העליון ב"ה והוא (ברגע זה) בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו ית' יותר מס"א וקליפה הנקראים אלהים אחרים וע"ז ממש", וכל האפשרות לעבור על רצונו ית' אינה אלא לפי ש"נכנס בו רוח שטות"¹²³, שאז חדל להיות בן אדם ("אויס מענטש, אויס בן-אדם"), היינו, שאין זה רק היפך מהותו של יהודי ("אויס איד"), אלא שאינו מהות אדם כלל, ורק אז יכול לעבור עבירה, כי, לולי זאת, הרי כיון שזהו רצון הקב"ה, אין נפק"מ אם מלך מלכי המלכים הקב"ה צוה עליו לעשות דבר קטן או דבר גדול.

ואדרבה: אם אינו יכול להתאפק בנוגע לדבר של מה בכך, בידעו שהוא מורד ב"דבר הוי" זו הלכה" — הרי זו מרידה שאין כמוה:

121 ח"ב קפב, רע"א.

122 תניא פכ"ד.

123 סוטה ג, א. וראה תניא שם ובפי"ד.

120 ראה בהמצויין בנרות שבת

(ירושלים תש"ה) כרך ג ע' מב; נא; סו. מנחה

ליהודה (ירושלים תש"י) ע' 27-8.

בשלמא גנב רח"ל ש"יגנוב למלא נפשו כי ירעב¹²⁴ — הרי הוא לכל-הפחות "מומר לתאבון", או שאינו מומר כלל, אלא בגלל שהוא רעב ובני ביתו רעבים, אינו יכול להתאפק ונעשה גנב, רח"ל, בגלל שאינו יכול לעמוד בפני ראיית הצער של בני הבית;

אבל בנדו"ד, לא מדובר אודות ענין של צער! — בשעה שנולד, לא ישב על ה"כסא", וחי עשרות שנים מבלי לשבת על ה"כסא"; בשעה שלמד תורה — לא ישב על ה"כסא", וגם בשעה שהציל יהודים מידי הנאצים, לא ישב על ה"כסא"; ומאז שהתיישב על ה"כסא" — איבד את כל המהות של אנושיות, עד כדי כך, כאמור, שבמשך שנים עורכים מלחמה נגד תורת הקב"ה, עם היפך האמת שאין כמוהו, שבכל יום אומרים להיפך ממה שאמרו בעצמם ביום שלפנ"ז.

וכאמור לעיל, שגם לאחר ששכמה מהם כבר נסוגו מההליכה הגלויה נגד דבר הוי', ותפסו את האמת ש"דבר הוי' זו הלכה" — נשארו עדיין שנים, רח"ל, שאינם יכולים לצאת ממעמדם ומצבם, ולא עוד אלא שלקחו על עצמם תפקיד להסית ולהדיח עוד יהודי אולי גם הוא ידבק ב"כסא", על חשבון ביטול המחיצה שבין ישראל לעמים, היל"ת.

כג. ועכ"פ — אם לא ברצון הטוב, יעזור להם השי"ת ש"ביד חזקה" יגרשו אותם מה"כסאות" שלהם.

ואין זה חידוש — שהרי מצינו בנוגע ליצי"מ ש"ביד חזקה יגרשם"¹²⁵:

היו אז יהודים כאלו, רח"ל, שלא רצו להחליץ ממצרים, "ערות הארץ"¹²⁶.

והטעם שמסופר הדבר בחומש — דלכאורה, מהו הצורך לספר בגנותן של ישראל שהיו כאלו יהודים כו'? — כדי שאם יפגשו פעם יהודי שלא רוצה לצאת מטומאת מצרים "ערות הארץ", רח"ל, לא יתייראו לחשוב שזהו דבר שלא הי' לעולמים, אלא ידעו שכבר אירע הדבר במצרים.

אבל הנפק"מ היא — שאז הי' זה קודם מתן-תורה, ועדיין לא הי' "תורה אור"¹²⁷ (מלבד מה ששמעו ממשה רבינו, מעמרם, מזקני ישראל, אודות הענין של לימוד התורה, כמארז"ל¹²⁸ "מימיהן של אבותינו לא

124 משלי ו, ל.

פ"א, ד.

125 ס"פ שמות.

127 משלי ו, כג.

126 מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר

128 יומא כח, ב.

פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם"), ואילו עכשיו נמצאים לאחרי שכבר הי' מתן־תורה, ב"קולות וברקים"¹²⁹, באופן ד"וירא העם וינועו"¹³⁰, ו"מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע"¹³¹, שגם עכשיו ישנו הענין של נתינת התורה בכל יום, כשם שישנו הענין של יצי"מ בכל יום.

ומכאן ולהבא יהי' שלום על ישראל, וקירוב הלבבות בין בני',

וגם הם — הנה בחסד וברחמים יחליטו לעבוד את ה' כפי רצון ה', ולא ח"ו באופן שהקב"ה יעבוד אותם רח"ל, כמו בישיבתם על ה"כסא" בגלל שטוענים שהם "עבדי ה'", שמשתמשים בשמו של הקב"ה כדי שיבחרו בהם ואח"כ ישבו על ה"כסא", ויעשו היפך "דבר הוי' זו הלכה".

כד. ויה"ר שכל זה יעבור בדרכי נועם וברחמים ובטוב הנראה והנגלה,

ותהי' ההבדלה "בין ישראל לעמים" שהיא כמו ההבדלה "בין אור לחושך" ו"בין יום השביעי לששת ימי המעשה",

וכן ההבדלה בין ימי הגלות לימי הגאולה — שיצאו מהטעות המרה לומר שיש כבר "אתחלתא דגאולה"¹³², שגרמה לבנ"י כו"כ צרות רח"ל: הצרה של "חוק השבות", הצרה של "מיהו יהודי", הצרה של "ניתוחי מתים" והצרה של "גיוס נשים" — כל זה נקרא "אתחלתא דגאולה" רח"ל, בה בשעה שזהו חושך כפול ומכופל שלא הי' מעולם (מצד ביטול המחיצה בין ישראל לעמים, שהיא כמו ביטול המחיצה בין אור לחושך)!

ויהי' "פתח דבריך יאיר"¹³³ — שיראו את האור, שיש אור ויש חושך, יש ישראל וישנם שבעים אומות, ויש שבת וישנם ששת ימי החול, וע"י הבדלות אלו — הנה כיון שכל עניני הבדלות (כדאיתא בגמרא במסכת פסחים¹³³ "סדר הבדלות") באים ביחד¹³⁴, תהי' גם ההבדלה "בין גלות לגאולה", שיכירו שזוהי גלות של חושך כפול ומכופל שמעולם לא הי' חושך כזה רח"ל,

133) קד, א.

134) ראה חולין כו, סע"ב. וראה גם

פרש"י מגילה יז, ב (ד"ה אתחלתא).

129) יתרו יט, טז.

130) שם כ, טו.

131) ברכות כב, א. וש"נ.

132) ראה גם

ו"כהרף עין" 135 יהי מהחושך — "אתהפכא חשוכא לנהורא" 136, "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" 137 — החל מהיציאה מהגלות הפרטי אצל היצה"ר, מצד ענינים של קנאה תאורה וכבוד, כפי שהמשנה 138 מסיימת מה קורה רח"ל עם האדם שמונח בהם — אם זה כבוד של "כסא", או קנאה מצד "מה יאמרו הבריות" וכו', ובאופן שבני ביתם, נשותיהם וילדיהם, יכריחו אותם לצאת מזה בהקדם הכי אפשרי, ולהציל רגע אחד מהחושך כפול ומכופל של הגלות; ועד ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה" גם מהגלות הכללי, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ואז יהי הענין דשואלין ודורשין בהלכות החג לפני החג באופן שמבאר רבינו הזקן בשו"ע 139 שעיקר התקנה היתה "כדי להזכיר העם .. להכין בהמות הכשרים לקרבן",

ותהי הקרבת הקרבנות באופן ש"שם נעשה לפניך .. כמצות רצונך" 140, "ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים" 41 (לפי הקביעות שבשנה זו) — כל בני" ביחד, שהרי קרבן פסח "אתי בכנופיא" 141, ומתוך שמחה וטוב לבב, לאחרי ש"בניסן עתידין להגאל" 142, בניסן זה ממש.

* * *

כה. מאמר ד"ה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו וכו'.

* * *

כו. יש עוד נקודה משותפת בין פורים ופסח:

בנוגע לפורים — הנה מסכת מגילה (שבה נתבארו כמה מצוות שיש בפורים) התחלתה בנוגע למצוות קריאת המגילה, ועד שעל שמה נקראת כל המסכתא בשם מגילה,

וכנ"ל (ס"ה) מתורת הבעש"ט ש"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" מורה על תוכן הענין; ובפרט ע"פ מ"ש בשל"ה 143, שמי שאינו שייך להבנה והשגה, מאיזו סיבה שתהי, שברגע או בזמן מסויים, במקום

135 לשון חז"ל — מכילתא ופרש"י בא	141 יומא נא, א. וראה פרש"י פסחים סו,
יב, מא.	סע"ב.
136 ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י. ובכ"מ.	142 ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.
137 בשלח יד, ח.	143 בהקדמתו בית אחרון (יג, סע"א
138 אבות פ"ד מכ"א.	ואילך) — בהגהה. וראה גם ספר שפתי
139 אור"ח רס"תרכ"ט.	ישנים (להר"ר שחתי משורר בס) בהקדמה.
140 נוסח תפלת המוספין.	

מסויים, אינו יכול ללמוד בהבנה והשגה, יאמר עכ"פ את השמות של תנאים ואמוראים, מסכתות וחומשים וכו', שגם זה ענין של קדושה, ומזה מובן, שהנקודה של פורים באה לידי ביטוי ע"י המגילה.

וכן הוא בפשטות הענינים — שכדי לדעת במה מתבטאים עניני הפורים, מה היתה גזירת פורים, כיצד הי' ביטול הגזירה, ואיך הי' לאח"ז נס פורים — יודעים זאת ממה שנכתב במגילה.

ובנוגע ליחודה של מגילה זו משאר המגילות (שהרי יש חמש מגילות) — לא אומרים שזוהי "מגילת מרדכי",

והיינו, שאע"פ שבהתחלת המגילה נאמר¹⁴⁴ "איש יהודי הי' בשושן הבירה ושמו מרדכי", וכל היחוס של אסתר הוא קירבתה למרדכי, וגם סיום המגילה הוא ש"מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש", אעפ"כ לא נקראת המגילה בשם "מגילת מרדכי",

ולא נקראת אפילו בשם "מגילת מרדכי ואסתר", ואפילו לא בשם "מגילת אסתר ומרדכי", אלא רק בשם "מגילת אסתר" (כפי שנקראת במסכתא סופרים¹⁴⁵ ובכ"מ ועד בדברי הפוסקים)¹⁴⁶.

וההסברה בזה בפשטות — כיון שהמגילה נקבעה עי"ז שאסתר מסרה נפשה וביקשה "כתבוני לדורות"¹⁴⁷, ולכן נקראת המגילה על שמה, בדוגמת "תורת משה"¹⁴⁸, "לפי שמסר נפשו עלי' נקראת על שמו"¹⁴⁹.

אבל הא גופא דורש הסבר: מדוע מרדכי לא ביקש "כתבוני לדורות", שאז היתה נקראת "מגילת מרדכי"?

ומזה מובן, שכאן מודגשת מעלת נשי ובנות ישראל, מה שיכולות לפעול ע"י הכחות שניתנו להן, גודל הזכות ו(מזה מובן גם) גודל האחריות שיש להן, ועד שבכחה של אשה בישראל להציל את כל עם ישראל; אם היא רק מתנהגת כפי שכתוב במגילה: "את מאמר מרדכי אסתר עושה"¹⁵⁰, שמתנהגת ע"פ הוראת ראש הסנהדרין¹⁵¹, כפי הוראת השו"ע, אזי תלוי בה הקיום של כל עם ישראל!

ועד כדי כך, שכשקובעים את שם המגילה לדורי-דורות, הנה אע"פ שיש בה כמה סיפורים, מאורעות שאירעו עם מרדכי לבדו, מאורעות

144) ראה שבת פט, א. מכילתא בשלה

טו, א. שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ.

145) אסתר ב, כ.

146) ראה פרד"א פ"ג.

144) אסתר ב, ה.

145) רפי"ג.

146) ראה גם תר"מ חע"א ע' 279. וש"נ.

147) מגילה ז, א.

148) מלאכי ג, כב.

שאיננו עם שניהם, אם באופן שמרדכי הי' העיקר ולאחריו באה אסתר, או באופן שאסתר קדמה ואח"כ בא מרדכי (כמו "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי"¹⁵²), ומאורעות שאירעו עם אסתר לבדה — קובעים את שם המגילה כולה על שם אשה בישראל.

ועד"ז בנוגע לפסח — כמאמר רז"ל¹⁵³ ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים".

כז. והנקודה הפנימית שהיא עיקר הזכות והאחריות שלהן:

במגילה מודגש החידוש ש"הימים האלה נזכרים .. משפחה ומשפחה", שעי"ז מבטיחים ש"זכרם לא יסוף מזרעם"¹⁵⁴, כפירוש רש"י, ש"כך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו", כמשנ"ת בהתוועדות הקודמת¹⁵⁵.

והרי רואים בפועל, שחינוך הילדים, הן בנים והן בנות, שימשיכו ללכת בדרך ש"קיים עליהם מרדכי ואסתר"¹⁵⁶ — תלוי בעיקר באשה, "עקרת הבית"¹⁵⁷, שהיא זו שמעמידה את ה"משפחה ומשפחה", באופן ש"זכרם לא יסוף מזרעם".

ועד"ז בנוגע לגלות מצרים וגאולת מצרים — כמבואר בארוכה בדברי רז"ל¹⁵⁸ שהנשים הצדקניות שבאותו הדור לא התפעלו מגזירות פרעה, ואמרו שמבלי הבט על מה שאומר פרעה, מה אומרת מדינת פרעה ומנהגי המדינה, ומה אומרת כל ההנהגה שמסביב — יודעות הן שצריך ללדת ילדים, להעמידם ולחנכם שילכו אח"כ במדבר שממה... ובלבד להגיע להר סיני לקבל את התורה,

— ובאופן שההליכה במדבר היתה מתוך תוקף האמונה עד כדי כך ש"גם צדה לא עשו להם"¹⁵⁹ (שמזה מובן שהיתה להם אפשרות להכין צדה, דאל"כ, מהו הפלא ש"גם צדה לא עשו להם"), כיון שהאמונה היתה חזקה כל כך, שבשמעם ממש רבינו שמגיע הקץ ויוצאים ממצרים והולכים לקבל את התורה, שכחו על כל ענין הצדה! ... ועז"נ¹⁶⁰ "זכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" —

ועוד לפני ההליכה במדבר, היתה פעולת החינוך של נשי ישראל

(157) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנ"ד, א.

אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתע"א. ע' תתנח ואילך.

(158) שם יב, א.

(159) בא יב, לט.

(160) ירמ"י ב, ב. פרש"י בא שם.

(152) שם, כב.

(153) סוטה י"א, ב.

(154) אסתר ט, כח.

(155)

(156) שם, לא.

באופן שמיד בצאתם ממצרים, ביום השביעי, היו הילדים אלו ש"הכירוהו תחילה"¹⁵³, ואמרו — בהראותם באצבע קטנה — "זה אֵלֵי" (עוד לפני "אלקי אבי")¹⁶¹,

ועד שאפילו עוברים שבמעזי אמם אמרו שירה¹⁶² (כולל גם "זה אֵלֵי ואנוהו"), שבזה מודגש גם שהעיבור הי' ע"י שמירת טהרת המשפחה, ועד"ז בנוגע לחלה והדלקת הנר, שע"ז מעמידים "צבאות הוי"¹⁶³.

כח. ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁶⁴:

גם בדורנו, מבלי להתחשב במה שהי' שלשום ואתמול ולפני רגע — הנה מרגע זו, מכאן ולהבא, עוד בזמן הגלות, נעמד כל אחד מישראל, הן איש והן אשה, הן גדולים והן קטנים, "מנער ועד זקן טף נשים" — "ביום אחד"¹⁶⁵, במעמד ומצב של "יום אחד לה"¹⁶⁶, באופן ש"לא יום (אור) ולא לילה"¹⁶⁶ (חושך), כי אם ראיית אלקות בלבד, ובאופן כזה מחנכים את הילדים — שנעשים "צבאות הוי"¹⁶⁷, ומעמידים בתים בישראל — "ויעש להם בתים"¹⁶⁷, בתי מלוכה ובתי כהונה¹⁶⁸.

וזהו ההקדמה לכך שבקרב ממש "יעמוד מלך מבית דוד", ש"ילחם מלחמת ה'" וינצח, ויבנה בית המקדש במקומו ויקבץ נחתי ישראל¹⁶⁹, ו"שם (בביהמ"ק, ע"י בתי כהונה) נעשה לפניך את קרבנות חובותינו .. כמצות רצונך"¹⁴⁰, ובעגלא דידן.

* * *

כט. בהמשך לכך שלפני שנים אחדות הי' הענין של התייסדות ע"א (שבעים ואחד) מוסדות¹⁷⁰ — הנה כיון שבשעה שאדם (ובפרט יהודי) יודע שהוא צריך לערוך חשבון, ובפרט חשבון צדק, הרי זה מזרו אותו לא רק בנוגע להוה, אלא זוהי גם הכנה בנוגע לעתיד — דבר טוב ונכון, שכל אלו שעסקו בזה, יבחרו אנשים (אחד מכל מוסד) שיודיעו בהקדם אודות המעמד ומצב של שבעים ואחד המוסדות, מה שניתוסף בהם כו'.

(167) שמות א, כא.	(161) בשלח טו, ב.
(168) פרש"י עה"פ.	(162) ברכות נ, א. וש"נ.
(169) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.	(163) בא שם, מא.
(170) ראה שיחת י"א ניסן דאשתקד סמ"א	(164) מיכה ז, טו.
(תו"מ חע"ב ע' 51 ואילך). וש"נ.	(165) אסתר ג, יג.
	(166) זכרי' יד, ז.

ומוכן מאליו שענין הזכרון צ"ל באופן שמהענין ד"נזכרים" יומשך ל"נעשים"¹⁷¹, הן בביסוס וחיזוק והתפשטות המוסדות הקיימים, והן ובעיקר להוסיף ולהעלות בקודש,

— לקרב יהודים נוספים, יהודים חדשים, שעד עתה לא ידעו שהם בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה, שגם אצלם יגלו מי הם, ושיש להם נפש שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴², ועומדת בתשוקה וכליון — "כלה שארי ולבבי", כיון ש"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם"¹⁷², כך, שפועלים חיות אצל יהודי כשמדברים עמו אודות יהדות, ולכן מובן שסוכ"ס הנה לא זו בלבד שמקבל זאת באהבה, אלא הוא נשאר עם רגשי תודה לעד ולעולמי עולמים על כך שסיפרו לו מי הוא, ובאופן כזה מעמיד אח"כ את כל הבית והמשפחה, ומחנך את ילדיו כו' —

שבשביל זה יש צורך מסתמא גם במוסדות חדשים, ועאכו"כ שיש צורך בביסוס והתפשטות המוסדות הקיימים.

ועד שיקויים היעוד "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"¹⁷³, ואז "לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"¹⁷⁴,

כפי שפועלים שיהי' בקרוב ממש, ע"י העבודה בימי הגלות האחרונים בהפצת אור התורה והדלקת "נר מצוה"¹⁷⁵ בכל בית יהודי, החל מלבו ונשמתו הקדושה של כל יהודי — "נר הוי' נשמת אדם"¹⁷⁶, שביתתו יהי' בית יהודי, עם מזוזה, סידור ותהלים וספרים של תושב"כ ותושבע"פ, ועם כשרות האכילה ושת"י, והנהגה באופן של כשרות, גם כדיבור ואפילו במחשבה,

שע"ז מעמידים "צבאות הוי'" שילכו בקרוב לקבל פני משיח צדקנו, ובאופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"¹³⁷, ובקרוב ממש.

[לאחרי אמירת ברכה אחרונה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ממצרים גאלתנו" בניגון "כי אלקים יושיע ציון"].

171) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
 172) תהלים עג, כו.
 173) ישעי' יא, ט. וראה רמב"ם שם
 174) ירמי' לא, לג. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט.
 175) משלי ו, כג.
 176) שם כ, כו.